

ULUSLARARASI İDİL-URAL ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU YAPILDI

Yusuf ÖZÇOBAN*

Kültür Araştırmaları Derneği ve Kütahya Belediye Başkanlığı tarafından, Dünya Tatarlar Birliği ile Kütahya Kazan Kültür Derneği'nin işbirliğinde düzenlenen İdil-Ural Araştırmaları Sempozyumu, 11-12 Kasım 2006 tarihinde Kütahya Belediye Kültür Merkezinde yapıldı.

11 Kasım 2006 Cumartesi günü Kütahya Belediye Kültür Merkezi Konferans Salonundaki açılış töreninde Belediye Başkan Yardımcısı Nejat Özturan, Kütahya Valisi Osman Aydın, Dünya Tatarlar Birliği ve Kültür Araştırmaları Derneği Başkanı Gönül Pultar, Kazan Kültür Derneği Başkanı Abdullah Atasever ve Tataristan Temsilciliği adına İļşat Nazipov açılış konuşmalarını yaptılar.

Protokol konuşmalarının ardından Gönül Pultar başkanlığındaki açılış oturumunda Indus Tahirov (Tataristan Bilimler Akademisi) *Tatarlarnıñ Dewlet Tözü Barışı* (Tatarların Devlet Kurma Süreci) ve Mustafa Öner (Ege Üniversitesi) *Tatar Kimliğı ve Tukaycılık* adlı bildirimlerini sundular. Tataristan ile Rusya Federasyonu arasında yapılan anlaşmaya bizzat katılmış olan Tahirov, o süreç esnasında bizzat yaşadıklarından söz etti. Bu bildirinin ardından Dünya Tatarlar Birliği Fahri Başkanı Ali Akış'ın sempozyuma göndermiş olduğu mesaj okundu. Mesajında İdil-Ural'ın bugünkü durumuna kısaca değinen Akış, milli mücadele için yapılan çalışmaların artarak devam ettirilmesi dileği ile katılımcılara başarılar diledi. Ardın-

* Arş. Gör. Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat Bölümü.

dan Mustafa Öner'in bildirisi sunum eşliğinde dinlendi. Öner bildirisinde Abdullah Tukay'ın Tatarlar için öneminden söz edip Tatar kimliğinin oluşmasındaki Tukay etkisine işaret etti.

Sempozyum, 11-12 Kasım tarihlerinde üç ayrı salonda toplam on bir oturum halinde gerçekleştirildi. Sempozyum esnasında sunulan bildirilerin kitaplaştırılacağı ifade edildi.

11 Kasım 2006 Cumartesi öğleden sonra başlayan oturumlara katılan bilim adamları ile bildirilerinin başlıkları şöyledir:

11 Kasım 2006

1. Oturum (Oturum Başkanı: Gömer Sabircanov [Tataristan Bilimler Akademisi])

Özlem Özmen (Ege Üniversitesi) *Alimcan İbrahim'in Kazak Kızı Romanında Söz Varlığı*

Sinan Güzel (Ege Üniversitesi) *Tatar Şairi Ravil Feyzullin'in "Yeşlék DeFTER"nde Söz Varlığı*

Aziz Merhan (Dumlupınar Üniversitesi) *Tatarların Özbek Edebiyatının Oluşumunda Rolü*

2. Oturum (Oturum Başkanı: İlşat Nazipov [Tataristan Temsilciliği])

Çulpan Zaripova Çetin (Muğla Üniversitesi) *Tatar Şigriyetinde Söyembike hem Söyembike Manarası Obrazları* (Tatar Şiirinde Süyümbike ve Süyümbike Minaresi Temaları)

Kutluay Erk (Ege Üniversitesi) *Tatar Dilbilimci E.R. Tenişev: Hayatı ve Eserleri*

Ramil Hüsnillin (Ege Üniversitesi) *Nekiy Isenbet: Hayatı ve Halkbilimi Çalışmaları*

3. Oturum (Oturum Başkanı: İnci Bowman [Washington, DC])

Alper Alp (Gazi Üniversitesi) *Mir İslama'da 20. yüzyıl başında İdil-Ural'da Mektep ve Medrese Meseleleri*

Gülner Aynakulova (Gazi Üniversitesi) *Kırgızistan'da Cedit Okulları ve Faaliyetleri*

Roza Kurban (Ankara) *Simge olarak Alfabe Kullanımı*

4. Oturum (Oturum Başkanı: Güzel Sayfullina [Utrecht Üniversitesi])

Burcu Kaçmaz (Ege Üniversitesi) *Türkiye-İdil Boyu İlişkisinin Çağdaş Edebiyatta Bir Yansıması: Reşit Ahmetcan*

Gülhan Atnur (Atatürk Üniversitesi) *Abdullah Tukay'ın Şiirlerinde Masal Unsurları*

Zülfikar Bayraktar (Ege Üniversitesi) – Ahmet Saçkesen (Ege Üniversitesi) *Kazan Sahası Nasreddin Hoca Fıkraları*

Arife Gülsün (Ege Üniversitesi) *Ayaz İshaki'nin İké Yöz Yıldan Soñ İnkıraz Romanında Söz Varlığı*

5. Oturum (Oturum Başkanı: Kaşauby Miziev [Başkurdistan Cumhuriyeti Türkiye Temsilcisi])

Mehmet Yasin Kaya (Ege Üniversitesi) *İdil-Ural Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı*

Fatma Eriş Soytürk (Ege Üniversitesi) *Mecit Gafuri'nin Şiirlerinde Tatar ve Başkurt Türkçesi Özellikleri*

Murat Özşahin (Ege Üniversitesi) *Kazan Tatar Türkçesi ile Kırım Tatar Türkçesinde Ortak Fiiler*

6. Oturum (Oturum Başkanı: İklil Kurban [Ankara])

Ali Ahmetbeyoğlu (İstanbul Üniversitesi) *Kubrat Han ve Büyük Bulgar Devleti'nin Kuruluşu*

Elmira Salahova (Kazan Devlet Üniversitesi) *Политическая история Казанского ханства в трудах Г.Н. Ахмарова (G. H. Ahmerov'un Eserlerinde Kazan Hanlığı'nın Siyasi Tarihi)*

Tümen Somuncuoğlu (Gazi Üniversitesi) *19. Yüzyıl Sonu 20. Yüzyıl Başlarında İdil Boyu Tatarlarının Türkistan'daki Faaliyetleri*

12 Kasım 2006

7. Oturum (Oturum Başkanı: Mustafa Öner [Ege Üniversitesi])

Gömer Sabircanov (Tataristan Bilimler Akademisi) *Tatar Ensiklopediyesinde Milletébéznén Etnik-cemğiyevi Tormuşı hem Medenitarixi Mirası* (Tatar Ansiklopedisinde Milletimizin Etnik-Toplumsal Yaşamı ve Kültürel-Tarihsel Mirası)

Salavat Ishakov (Rusya Tarih Enstitüsü) *First Political Contacts*

Between European Politicians and Tatar Diplomats(1915-1916) (Avrupalı Siyasetçilerle Tatar Diplomatlar Asrasında İlk Temaslar[1915-1916])

Diliara Usmanova (Kazan Devlet Üniversitesi) *Источниковедческие аспекты изучения истории движения "Вайсовский полк староверов-мусульман (Eski Müslüman Vaisov Ordu Hareketinin Tarihsel Kaynakları ile Tarihyazımının İncelenmesi)*

Anu Leinonen (Helsinki Üniversitesi) *Are We Turks or Tatars? In Search of Her Roots - The Story of Halide Wafin* (Türk müyüz, Tatar mıyız? Köklerinin Arayışında Halide Wafin'in Öyküsü)

8. Oturum (Oturum Başkanı: Elfine Sibgatullina [Rusya Bilimler Akademisi])

Kemal Gurulkan (T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri) *Osmanlı Belgelerinde Kazan*

Elfine Sibgatullina (Rusya Bilimler Akademisi) *Birinci Dünya Savaşı Türk Esirlerinin Hatıratlarında Tatarlar*

Nail Usmanov (Wilson Enstitüsü) *Помощь Америки Башикурам и Татарам Урала во Время Голода 1921-1923 Годов* (Ural'daki Tatarlar ile Başkurtlar'a 1921-1923 Yıllarındaki Açlık Sırasında Amerikan Yardımı)

Hasan Demiroğlu (İstanbul Üniversitesi) *Enver Zakiroviç Zakirov'un Anlatımıyla II. Dünya Savaşı Sırası*

ve Sonrasında Rusya Türklerinin Hayat Kavgası

9. Oturum (Oturum Başkanı: İbrahim Maraş [Ankara Üniversitesi])

İbrahim Maraş (Ankara Üniversitesi) *Kadim mi? Cedit mi? Bolşevik Devriminin Hemen Sonrasında Geçmişin Muhasebesi*

Özcan Erdoğan (Dumlupınar Üniversitesi) *Tataristan Stratejik Sanaayi Sektörlerinde Üst düzey Yönetici Olarak Tatarların Konumu*

İlyas Kamalov (ASAM) *Tatar Diasporası*

Alfiya Gallimova (Tataristan Bilimler Akademisi) *Модернизация и этническое развитие Татарстана в XX веке* (20. Yüzyılda Tataristan'da Modernizm ve Etnik Ayrılıklar)

Yunus Emre Tansü (Gaziantep Üniversitesi) *Udmurtlar*

10. Oturum (Oturum Başkanı: Fazıl Ağış [Fırat Üniversitesi])

Fazıl Ağış (Fırat Üniversitesi) *İdil-Ural'da İslamiyet ve Tasavvuf*

Djavad Minullin (Kazan Devlet Üniversitesi) *Этапы развития и количественная характеристика мусульманских благотворительных организаций России (XIX – нач.XX вв.)* (19. Yüzyılın Sonu ve 20. Yüzyılın Başında Rusya'da Müslüman Hayır Kurumları)

Guzel Sayfullina (Utrecht Üniversitesi) *The Tradition of Religious*

Text Recital by Tatar Muslims within the Context of Soviet Atheistic Policy (Sovyet Ateizm Siyaseti Bağlamında Müslüman Tatarların Dinî Metin Okuma Geleneği)

Mustafa Gültekin (Ege Üniversitesi) *Tatar Folklorunun Derlenmesinde Bir Öncü İsim: Gabor Balint ve Tatar Folkloru Derlemeleri*

11. Oturum (Oturum Başkanı: Leysen Şahin [Marmara Üniversitesi])

Timour Kozirev (Taraz Üniversitesi) *Rusya Federasyonu'ndaki Kazan Tatarlarının Uluslaşmasında Din Etmelinin Rolü*

Leysen Şahin (Marmara Üniversitesi) *Milli Kimlik İnşası Sürecinde Kentsel Mekânın Kullanımı ve Kentsel Mekâna Ait Görsel Simgeler: Tataristan Örneği*

Sempozyumda ilk günün sonunda Kütahya Belediye Kültür Merkezi Meclis Salonunda Oruç Güvenç, Yaşar Güvenç ve Gülten Urallı, dinleyicileri duygulandıran Tatar cırlarından bir konser sundu.

Sempozyuma 7 farklı ülkeden katılan uzmanlar tarafından farklı oturumlar adı altında 40 bildiri sunuldu. Bildiriler Türkiye Türkçesi dışında Tatar Türkçesi, Rusça ve İngilizce olarak sunuldu. Ancak sunulan bildirilerin dilinin çoğunluğunun Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesi olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Sempozyumun ikinci günü son oturumlardan sonra, sempozyum

kapanış oturumuna geçildi. Oturum Başkanı Gönül Pultar ilk sözü Kütahya Belediye Başkanı Mustafa İa'ya verdi. Konuşmasına Kütahya'nın önemi ile başlayan İa, illerindeki nüfusun yaklaşık % 30'unun göçmen vatandaşlardan oluştuğunu belirtip bunlar arasında 1900 yılında Tataristan'dan göç ederek gelen Tatar nüfusunun da varlığına işaret etti. Daha sonra Belediye Başkanı İa, böylesi bir sempozyumun illerinde düzenlenmesinden kaynaklanan mutluluğunu ifade ederek, katılımcılara teşekkür etti. Ardından İklil Kurban'a söz verildi. Kurban, Tatar ulusunun devletsiz olduğunu ve devletsiz bir ulusun da yok olmaya mahkûm olduğunu belirtti. İşte bu noktada Tatarların milli mücadelelerinde her yolun mubah olduğuna değinen Kurban, her Tatarın bu mücadelede harekete geçmesi gerektiğini ifade ederek sözlerini tamamladı. Ardından Tataristan Bilimler Akademisi'nden Indus Tahirov söz aldı. Tahirov sözlerine Türkiye'nin her zaman için kendileri

için bir destekçi olduğunu söyleyerek başladı. Mustafa Kemal Atatürk'ün kendileri için de çok değerli bir insan olduğunu ve mücadelelerinde örnek aldıklarını ifade etti. İki günlük sempozyum boyunca çok güzel bildiriler sunulduğuna değinen Tahirov, Türk ulusunun ortak hazinesinin ilk zamanlarından itibaren çok çalışılması ve araştırılması gereğı ile cümlelerine tamamladı. Son konuşmacı, sempozyum düzenleyicilerinden Gönül Pultar oldu. Tatar çalışmalarının pek çok farklı üniversitede yapılıyor olmasının sevindirici olduğunu ifade eden Pultar, 2007 yılında İstanbul'da Sadri Maksudi Arsal'ın ölümünün 50. yılı anısına bir toplantı düzenleneceğı haberini verdi. Bundan sonraki İdil-Ural Sempozyumunun yeri ve tarihi konusunda kesin kararın olmadığı belirtildi. Pultar, son olarak sempozyum katılımcılarına teşekkür ederek kapanış oturumunu noktaladı. Dileğimiz sempozyumun önümüzdeki yıllarda da devam etmesidir.